

Başvuru Numarası : 2024/459
Toplantı Tarihi/Sayısı : 12.12.2024/48
Karar Numarası : 2024/1240
Başvuran : M.P.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Diyarbakır Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuranın muhatap Kurumda bir aylık gebe iken rahatsızlandığı sırada yeterince sağlık hizmetinden yararlanamaması sebebiyle bebeğini kaybettiği, muhatap Kurumda bir yaşındaki oğlunun yeterince beslenemediği için mağduriyet yaşadığı iddialarına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle;

a. Muhatap Kurumda bir aylık gebe olduğu sırada sancı ve kanama şikayetiyle Kurum kampüsünde bulunan sağlık birimine başvurduğunu, Kurum doktoru tarafından muayene edilerek herhangi bir sorunun olmadığını belirtildiğini, koğuşa döndükten sonra kanama şikayetinin daha da arttığını, sayımdan sonra kanama şikayeti olduğunu dile getirmesine rağmen beklemesinin söylendiğini, sonrasında hastaneye sevk edildiğini ancak gecikme dolayısıyla düşük gerçekleştirdiğini,

b. Muhatap Kurumda daha önce bir yaşındaki oğlu ile birlikte barındırıldığı sırada bebeğinin aç kaldığı zamanların olduğunu, Kurum İdaresinin genel tutumu sebebiyle mağduriyet yaşadığını iddia etmektedir.

3. Muhatap Kurum yazılı görüşünde özetle;

a. Kurumda barındırılan hükümlü ve tutukluların sağlıklarının korunması, teşhis ve tedavilerinin yapılması, sağlığa erişim hakkının kolaylaştırılması ve korunması, bu konuda herhangi bir aksamanın ve hak kaybının olmaması için azami çabanın gösterildiği ve gereken her türlü tedbirin alındığı,

b. Mevzuata göre; hükümlü ve tutukluların öncelikle ilde bulunan hastanelere, il düzeyinde tedavi imkânı bulunamaması halinde diğer illerdeki hastanelerin ilgili bölümlerine ve üniversite hastanelerine sevk edildiği, hasta hükümlü ve tutuklunun hangi uzmanlık alanında tetkik ve tedavi göreceğine muayene eden kurum doktorunun, kurum doktoru bulunmuyorsa aile sağlığı merkezinde veya hastanede görevli doktorun karar verdiği,

c. Başvuranın, 26/2/2024 tarihinde yapılan ilk muayenesinde 8 haftalık gebe olduğunu başka bir kronik rahatsızlığının mevcut olmadığını beyan ettiği, 28/2/2024 tarihinde Kurum revir biriminde muayenesinin yapıldığı, yapılan muayene neticesinde miyalji, gastroentrit ve kolit tanısıyla kendisine ve beraberindeki çocuğuna reçete düzenlendiği, ayrıca reçete edilen ilaçların temin edilerek kendisine teslim edildiği,

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

ç. Başvuranın, 29/2/2024 tarihinde Gazi Yaşargil Eğitim ve Araştırma Hastanesi Kadın Doğum Cezaevi Polikliniğine sevkini yapıldığı, söz konusu poliklinikte kadın doğum uzmanı tarafından yapılan muayenesinde 4 haftalık gebe olduğu, kanaması nedeniyle reçete düzenlendiği, 15 gün sonra kontrol önerildiği, ayrıca ilgili hekim tarafından hastaya şifahen kanamasının artması durumunda acile başvurabileceğinin bildirildiği, başvuranın aynı gün poliklinik muayenesi sonrası kanamasının devam ettiğini beyan etmesi üzerine Kurumda görevli sağlık memuru tarafından 112 Acil Servis ekiplerinin Kuruma çağrıldığı, ilgili servis tarafından yapılan ilk muayenenin ardından ileri tetkik ve tedavi için Gazi Yaşargil Eğitim ve Araştırma Hastanesi Kadın Doğum Acil servisine sevkini sağlandığı, yapılan muayenede başvuranın akut vajinal kanamasından dolayı terapötik kürtaj işleminin gerçekleştirildiği, başvuranın aynı gün taburcu edildiği ve genel durumunun iyi olduğu, reçete düzenlendiği ve 1 ay sonra patoloji sonuçları alınarak kontrole gönderilmesinin önerildiği, ayrıca reçete edilen ilaçların temin edilerek kendisine teslim edildiği,

d. Başvuranın, 5/3/2024 tarihinde Kurum revirinde muayenesinin yapıldığı, yapılan muayene neticesinde dermatit tanısıyla reçete düzenlendiği, 6/3/2024 tarihinde adı geçen vajinal kanaması, bulantı ve kas ağrıları olduğunu beyan etmesi üzerine, Kurumda görevli sağlık memuru tarafından 112 Acil Servis ekiplerinin Kuruma çağrıldığı, ilgili Servis tarafından yapılan ilk muayenenin ardından ileri tetkik ve tedavi için Gazi Yaşargil Eğitim ve Araştırma Hastanesi Kadın Doğum Acil servisine sevkini sağlandığı, yapılan muayenede adı geçen sonuçlarının doğal olduğu ifade edilerek reçete düzenlendiği, ayrıca reçete edilen ilaçların temin edilerek kendisine teslim edildiği, yine adı geçen aynı gün kas ağrılarının devam ettiğini belirtmesi üzerine Kurum revir biriminde muayeneye edilerek miyalji tanısıyla reçete düzenlendiği, ayrıca reçete edilen ilaçların temin edilerek kendisine teslim edildiği,

e. Başvuranın, 12/3/2024 tarihinde Kurum revir biriminde muayenesinin yapıldığı, yapılan muayene neticesinde dermatit tanısıyla reçete düzenlendiği, ayrıca reçete edilen ilaçların temin edilerek kendisine teslim edildiği, 14/3/2024 tarihinde vajinal kanamasının olduğunu beyan ettiği, bunun üzerine Kuruma 112 Acil Servisin çağrıldığı ancak başvuranın hastaneye gitmeyi dilekçe vererek reddettiği, yine başvuranın yanında kalan çocuğunun Diyarbakır Çocuk Hastalıkları Hastanesi Çocuk Gastroenteroloji Polikliniğine sevkini gerçekleştirildiği ancak anılan Hastanede Çocuk Gastroenteroloji uzmanı olmadığından muayenesinin gerçekleştirilemediği, 19/3/2024 tarihinde başvuranın yanında kalan çocuğunun Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Gastroenteroloji Polikliniğine sevkini gerçekleştirildiği ve hastanede çocuğa mama reçete edildiği, söz konusu reçetenin temin edilerek başvurana teslim edildiği, ayrıca başvuranın 22/3/2024 tarihinde Ağız ve Diş Sağlığı Merkezine sevkini yapılarak diş çekiminin yapıldığı,

f. Ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlü ve tutuklulara dağıtımı yapılan yemeklerin günlük kalori miktarının Sağlık Bakanlığı ve Adalet Bakanlığı tarafından kararlaştırıldığı, bu kapsamda 1 kişi için günlük ortalama kalori değerinin 2.300 kalori olarak belirlendiği, Sağlık Bakanlığı Mahalli Teşkilatı ve Kurum Tabipliğiyle de gerekli görüşmelerde bulunularak yemek listelerine kalori değerlerinin yazılmasının sağlandığı, söz konusu kalori miktarını karşılamak için ceza infaz kurumlarının günlük asgari beslenme ihtiyacının belirlendiği, bu kapsamda 26/5/2005 tarihli ve 25978 sayılı Hükümlü ve Tutuklular ile Ceza İnfaz Kurumu Personelinin İaşe Yönetmeliği uyarınca günlük iaşe bedelinin kişi başına 50,00 TL'den 83,00 TL'ye, ceza infaz kurumlarında barındırılan çocuk hükümlü ve tutuklular için 75,00 TL'den 150,00 TL'ye, kurumda annesiyle birlikte kalan çocuklar ile süt emziren hükümlü ve tutuklu anneler ve hamileler için 75,00 TL'den 150,00 TL'ye yükseltildiği,

g. 29/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanun'un "*Hükümlünün Beslenmesi*" başlıklı 72'nci maddesinde de düzenlendiği gibi hükümlü ve tutuklulara; kalori esasına göre, sağlıklı ve güçlü kalması için nitelik ve nicelik olarak besleyici, sağlık koşullarına uygun,

makul çeşitlilikte, yaş, sağlık, çalıştığı işin özelliği, dinî ve kültürel gerekleri göz önünde tutularak besin verildiği ve içme suyu sağlandığı, hükümlü ve tutuklular ile kurum personelinin doğru ve sağlıklı beslenmesi amacıyla yemeklerin uzmanlar tarafından hazırlandığı, inancı gereği veya vegan, vejetaryen, diyet yemek gibi özel durumu olan hükümlü ve tutukluların beslenmesi ile ilgili de düzenlemelerin yapıldığı hususları belirtilmiştir.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından yazılı görüş sunulmamıştır.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "*Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı*" başlıklı 17'nci maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz. (...)"

6. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "*Kurumun görevleri*" başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde: "*Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*" Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun görevleri arasında sayılmıştır.

7. 6701 sayılı Kanun'un "*Başvurular*" başlıklı 17'nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında; özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamında Kuruma bizzat başvuru yapabileceği hükmü yer almaktadır.

8. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "*Ön incelemenin yapılması*" başlıklı 48'inci maddesinin birinci fıkrasına göre; "*Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulur. ve sonucunda; (...)* yönlerinden incelenir."

9. Mezkûr Yönetmelik'in "*Karar türleri*" başlıklı 65'inci maddesi şöyledir:

"(1) Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

10. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

11. Başvuran; muhatap Kurumunda bir aylık gebe iken rahatsızlandığı sırada yeterince sağlık hizmetinden yararlanamadığı için bebeğini kaybettiğini, muhatap Kurumda bir yaşındaki oğlunun yeterince beslenemediği için mağduriyet yaşadığını ileri sürmektedir.

12. İşkence ve kötü muamele yasağı devletin alıkonulmuş kişilere işkence, kötü muamele, gayriinsani ve küçültücü muamele veya ceza uygulamayacağını ifade etmekte olup bu doğrultuda devletlere negatif ve pozitif

yükümlülük yüklemektedir.

13. Devletlerin işkence ve kötü muamele yasağına ilişkin pozitif yükümlülükleri mahpusların sağlık hakkına ilişkin korumayı da kapsamaktadır. Kişinin fiziksel refahı ve kişiye sunulacak tıbbi koruma idarenin pozitif yükümlülüğü kapsamında değerlendirildiğinde; mahpusların alıkonulmanın doğasından kaynaklanan zorlukların dışında zorluk ve sıkıntı yaşamaması, insan onuruna uygun bir şekilde sağlıklarının korunması ve gereken tedavi hizmetlerine tam ve zamanında erişebilmesi gerekmektedir (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi [AİHM], *Kudla/Polonya*, B.No: 30210/96, 26/10/2000, para. 94). Bu bağlamda mahpusun sağlık hizmetlerine erişiminin engellenmesi kötü muamele yasağı çerçevesinde incelenebilecek bir iddia olarak değerlendirilmiştir. Öte yandan iddiaların yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilmemiş birtakım karinelere dayanması gerekmektedir (Anayasa Mahkemesi [AYM], *Hakan Olğun*, B. No:2014/15588, 25/1/2018, para. 43).

14. Bir mahpusun doktor tarafından muayene edilmesi ve bu bağlamda sağlık hizmetlerinden faydalanan olması doğrudan tıbbi yardımın yeterli olduğu anlamına gelmemektedir (AİHM, *Hummatov/Azərbaycan*, B.No:9852/03 ve 13413/04, 29/11/2007, para. 116). Yetkililerin kişinin alıkonulduğu süre boyunca sağlık durumuna ilişkin kapsamlı ve düzenli kayıt tutması (AİHM, *Khudobin/Rusya*, B. No:59696/00, 26/10/2006, para. 83) ve tedavi hizmetlerinin hızlı, doğru ve sistematik olması da (AİHM, *Melnik/Ukrayna*, B.No:72286/01, 28/3/2006, para. 104-106) devletin işkence ve kötü muamele yasağı kapsamında pozitif yükümlülükleri arasındadır. Bu çerçevede ceza infaz kurumunda sunulan sağlık hizmetlerinin halka genel olarak sunulan sağlık hizmetleriyle kıyaslanabilir düzeyde olması beklenmektedir (AİHM, *Blokhin/Rusya*, B. No:47152/06, 23/3/2016, para. 137).

15. Başvuranın mezkur iddialarına ilişkin olarak muhatap Kurumun cevabi yazısında; başvuranın, 26/2/2024 tarihinde ilk muayenesinin yapıldığı, 28/2/2024 tarihinde Kurum revirinde muayenesinin yapıldığı, 29/2/2024 tarihinde kadın doğum polikliniğine sevkinin yapıldığı, aynı gün kanamasının devam ettiğini beyan etmesi üzerine Kurumda görevli sağlık memuru tarafından 112 Acil Servis ekiplerinin Kuruma çağrıldığı, Kadın Doğum Acil servisine sevkinin sağlandığı, yapılan muayenede başvuranın akut vajinal kanamasından dolayı kürtaj işleminin gerçekleştirildiği, 5/3/2024 tarihinde Kurum revirinde muayenesinin yapıldığı, 6/3/2024 tarihinde Kadın Doğum Acil servisine sevkinin sağlandığı, yine aynı gün Kurum revir biriminde muayeneye edildiği, 12/3/2024 tarihinde Kurum revir biriminde muayenesinin yapıldığı, 14/3/2024 tarihinde vajinal kanamasının olduğunu beyan ettiği, durum üzerine Kuruma 112 Acil Servis çağrıldığı ancak başvuranın hastaneye gitmeyi dilekçe vererek reddettiği, ayrıca başvuranın 22/3/2024 tarihinde Ağız ve Diş Sağlığı Merkezine sevkinin yapılarak diş çekiminin yapıldığı bildirilmiştir. Muhatap Kurumun, başvuranın gebeliği sürecinde rahatsızlığı olduğu zamanlarda öncelikle Kurum revirinde muayene işlemlerini yerine getirdiği, başvuranın şikayetlerinin devam ettiği durumlarda Eğitim ve Araştırma Hastanesi Kadın Doğum Acil servisine sevkini sağladığı, başvuranın gerekli teşhis ve tedavi işlemlerinin Kurum revirince ve sevk edilen hastane tarafından yerine getirildiği, başvuranın sağlık hizmetinden yararlanması için gerekli özenin gösterildiği ve muayene ve tedavilerinin gerçekleştirildiği değerlendirildiğinden kötü muamele yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

16. Başvuran, muhatap Kurumda bir yaşındaki oğlunun yeterince beslenemediği için mağduriyet yaşadığını ileri sürülmektedir.

17. Muhatap Kurum başvuranın iddialarına karşılık olarak cevabi yazısında; ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlü ve tutuklulara dağıtımı yapılan yemeklerin günlük kalori miktarının Sağlık Bakanlığı ve Adalet Bakanlığı tarafından kararlaştırıldığı, söz konusu kalori miktarının temini için günlük asgari beslenme ihtiyacının belirlendiği, bu kapsamda ilgili mevzuat hükümlerine göre günlük iye bedelinin kişi başına 50,00 TL'den 83,00

TL'ye, ceza infaz kurumlarında barındırılan çocuk hükümlü ve tutuklular için 75,00 TL'den 150,00 TL'ye, Kurumda annesiyle birlikte kalan çocuklar ile süt emziren hükümlü ve tutuklu anneler ve hamileler için 75,00 TL'den 150,00 TL'ye yükseltildiği belirtilmiştir. Bunun yanı sıra, hükümlü ve tutuklulara kalori esasına göre, sağlıklı ve güçlü kalması için nitelik ve nicelik olarak besleyici, sağlık koşullarına uygun, makul çeşitlilikte, yaş, sağlık, dinî ve kültürel gerekler göz önünde tutularak besin verildiği ve içme suyu sağlandığı, yemeklerin uzmanlar tarafından hazırlandığı, vegan, vejetaryen, diyet yemek gibi özel durumu olanların beslenmesi ile ilgili düzenlemelerin yapıldığı, bu kapsamda Sağlık Bakanlığı ile yapılan çalışmalarla bir kişi için günlük ortalama kalori değerinin 2.300 kalori olarak belirlendiği ve yemek tabelalarına kalori değerlerinin yazıldığı bildirilmiştir.

18. Mahpusların İslahı İçin Asgari Standart Kurallar (Nelson Mandela Kuralları)'dan 22'nci kuralın birinci fıkrası; "*Kurum idaresi tarafından, her mahpusa sağlıklı ve güçlü olmaları için besin değeri yeterli, iyi hazırlanmış ve uygun saatlerde sunulan yemekler verilir.*" şeklindedir.

19. 5275 sayılı Kanun'un "*Hükümlünün beslenmesi*" başlıklı 72'nci maddesine göre; "*Hükümlüye Adalet ve Sağlık bakanlıklarınca birlikte belirlenecek kalori esasına göre, sağlıklı ve güçlü kalması için nitelik ve nicelik olarak besleyici, sağlık koşullarına uygun, makul çeşitlilikte, yaş, sağlık, çalıştığı işin özelliği, dinî ve kültürel gerekleri göz önünde tutularak besin verilir ve içme suyu sağlanır. Hükümlü, kendisine verilen günlük besin ve ihtiyaç maddeleri dışındaki ihtiyaçlarını kurum kantininden sağlayabilir. Kantini bulunmayan kurumlarda, bu maddeler, idarenin izin ve kontrolü altında dışardan sağlanabilir.*"

20. AİHM'de mahpuslara verilen öğünlerin açıkça yetersiz olmasının işkence ve kötü muamele yasağını düzenleyen AİHS'nin 3'üncü maddesi bağlamında bir sorun oluşturabileceğini belirtmiştir (AİHM, *Dudchenko / Rusya*, B. No: 37717/05, 7/11/2017, para. 130.). Mahpuslara ceza infaz kurumlarında verilen yemeklerin belirli miktarda besin değerine ve kaloriye sahip olması gerekir. Aksi halde besin değeri düşük ve yeterli kalorisi bulunmayan yemeklerin mahpuslara verilmesinin kötü muamele teşkil edebileceği belirtilmelidir.

21. Bununla birlikte AİHM, kötü muamele konusundaki iddiaların uygun delillerle desteklenmesi gerektiğini belirtmektedir. Mahkeme, bir delilin değerlendirilmesinde "*makul kuşkunun kalmaması*" şeklindeki kanıtlama standardını kabul etmektedir ancak Mahkeme böyle bir kanıtlamaya yeterince güçlü, açık ve tutarlı çıkarsamalardan veya aynı biçimde çürütülememiş karinelere de varılabileceğini eklemektedir (İrlanda-Birleşik Krallık Kararı, para. 161). Bununla birlikte, AYM'de iddia edilen olayların gerçekliğini tespit etmek için soyut iddiaya dayanan şüphe ötesinde makul kanıtların varlığı gerektiğinden bir kanıtın ancak yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilmemiş birtakım karinelere oluşabileceğinin ve bu hususlara ek olarak kanıtlar değerlendirilirken ilgililerin süreçteki tutumlarının da dikkate alınması gerektiğinin altını çizmektedir (*Turan Günana Kararı*, B. No: 2013/3550, 19.11.2014, para. 33).

22. Başvuranın, muhatap Kurumda bir yaşındaki oğlunun yeterince beslenemediği için mağduriyet yaşadığı iddialarına ilişkin olarak; ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlü ve tutuklulara dağıtımı yapılan yemeklerin günlük kalori miktarının temini için günlük asgari beslenme ihtiyacının belirlendiği, bu kapsamda ilgili mevzuat hükümlerine göre günlük iaaş bedelinin kurumda annesiyle birlikte kalan çocuklar ile süt emziren hükümlü ve tutuklu anneler ve hamileler için 150,00 TL olduğu, hükümlü ve tutuklulara besleyici, sağlık koşullarına uygun, makul çeşitlilikte ve özellikte besin verildiği, bir kişi için günlük ortalama kalori değerinin 2.300 kalori olarak belirlendiği, başvuranın çocuğuna mama reçete edildiği ve söz konusu reçetenin temin edilerek başvurana teslim edildiği bu şekilde mahpusların ve mahpuslar ile birlikte kalan çocukların beslenme ihtiyaçlarının karşılandığı değerlendirildiğinden kötü muamele yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

12/12/2024 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Alişan TİRYAKİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK
Üye

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Üye

e-imzalıdır

Yunus Emre KARAOSMANOĞLU
Üye

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Üye